Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". TIFLIS, Rédaktion du journal „MSHAK".

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 3 ՌՈՒԲԼԻ.

Հոկտեմբ. 1-ից մինչև նոյեմբ. 1-ը 85 կ.։ Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնոյում՝ Большая, 8, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՍԱԼՈՆ

ԱՅՍՕՐ, ուրբաթ, հոկտեմբերի 12-ին VII տարեշրջանի բացում։ Հանդիսաւոր jour-fixe-ը
ՆՈՒԻՐՎԱԾ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ՝ 1500-ամեայ հայ տառի և 400-ամեայ հայ տպագրութեան։
Այն արուեստագէտները, գրականագէտները, գեղագէտներն ու լրագրողները, որոնց ձեռքը չէ հասել հրաւիրատոմս, յարգանօք խնդրվում են հաղորդել, որպէսզի ստանան։ Կողմնակի մարդկանց համար մուտքը 3 ր.։ ՍԿԻԶԲԸ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 8-ԻՆ։
(ա.օ.) 26. 2—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Օգնական Prof. Posner-ի
Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին Բեռլինի իր խորհրդակցական կաբինէտի և պրոֆ. Պօզնէրի կլինիկայի մէջ։ Տալիս է նաև խորհուրդներ միւս մասնագիտութիւնների վերաբերեալ։
Հասցէն՝ D-r Muradoff Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon amt Norden 113—19.
(Հ.ու.կ.) առ. 675. 30—14

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի։ Բժշկութիւն նաև տուբերկուլինով, ՌԱԴԻՒ պրէպարատներով և էլեկտրականութեամբ։
Ընդունելութիւնը ամեն օր, ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ, առաւօտեան ժամը 9—12-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։ Սօլօլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկիւն Դանովսկայա)։ Հեռախօս 7—92.
(ա.օ.) առ. 699. 100—20

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մ. Մկրտչեանց (որդի)
Նախկին ասիստենտ Մօսկվ. Կայս. Համալս. կանանց կլինիկայի.
Կանանց հիւանդութիւններ և մանկաբարձութիւն։
Ռենտգենական ֆիզիկական միջոցներ.
Ընդունելութիւնը՝ երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը ցեր. ժ. 12—2-ը, իսկ երեքշ., հինգշ. և շաբաթ օրերը երեկ. ժ. 5—6-ը։
Բէբուտովսկայա 58. Տելէֆոն 2—30.
(օ. մ.) առ. 755. 10—2

ԲԺԻՇԿ
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
փոխադրվեց «Փետրվարի 19-ի փողոցը» (նախկին Պէսկօվսկայա) № 30.
Վիրաբուժական հիւանդութիւններ
ՄԱՍՆԱՒՈՐԱՊԷՍ՝ բժշկումն նորագոյն ձևով սեռամիզային գործարանների (սուր և քրոնիկական սուսանակի), միզափամփուշտային քարերի՝ առանց վիրահատութեան (փշրելով), սեռական գործարանների անկարութեան (импотенція) և այլն, սիֆիլիսի 606 և 914-ով։
Թոքախտի բժշկումն վիրաբուժական միջոցով (արհեստական օդալանջաթաղանթ— искусств. пневмотораксъ) Forlanini, Brauer և այլոց ձևով։
Ընդունելութեան ժամերը՝ առ. ժ. 12—1-ը, եր. 5—7-ը։
(ա.օ.) առ. 761. 100—2

ԲՌՆԱԾ ԴԻՐՔԵՐԸ

IV

Դեռ մի տասը-տասնհինգ օր է, որ պատերազմը սկսվել է, և ահա եւրոպական բօրսաները լսեցին մի ծանր գոյժ իրանց համար.

— Բալկանեան պետութիւնները դադարեցնում են իրանց պարտքերի վերաբերեալ վճարելիքները մինչև պատերազմի վերջանալը։

Եւրոպան ստիպված է հաշտվել այդ դրութեան հետ։

Նա ստիպված է նոյնպէս կրել պատերազմի և մի ուրիշ մեծ անյարմարութիւնը, այն է՝ զրկվել բալկանեան երկիրների հացից, մսից, որոնք մեծ քանակութեամբ սպառվում էին եւրոպական շուկաներում։ Միենոյն ժամանակ նա անկարող է դարձել ուղարկելու իր գործարանների ապրանքները դէպի Բալկանները, որտեղ նրանք վերջին տասնեակ տարիներում տարածվել են լայն ծաւալով։

Հասկանալի է, թէ ինչու բալկանեան պետութիւնների արժեթղթերը այնքան իջել են պարիզեան և ուրիշ բօրսաներում։

Թիւրքիան ունի մի միլիարդից աւելի պետական պարտք, բալկանեան պետութիւնները, իրանց մեծութեան հետ համեմատած, սոյնպէս շատ մեծ պարտքեր ունեն, մօտաւորապէս $3/4$ միլիարդ։ Առանձին պետութիւնների պարտքերը դասաւորված են կլոր թւերով հետևեալ կերպով

Թիւրքիայի պարտքն է	1.100	միլիոն
Ռումինիայի	300	»
Սերբիայի	250	»
Բուլղարիայի	230	»

Բալկանեան պետութիւնների մէջ ամենից շատ փտանգված է ֆինանսական կողմից Ռումինիան և ամենից քիչ՝ Բուլղարիան.

Ռումինիան ունի փոքր ինչ աւելի, քան $2^1/_2$ միլիոն ժողովուրդ, Սերբիան մօտ 3 միլիոն, Բուլղարիան մօտ 4 միլիոն, իսկ տեսէք ինչպիսի պարտքեր են ծանրացած նրանց վրա։

Բայց եղած պարտքերը բաւական չեն։ Անհրաժեշտութիւն է զգացվում նոր պարտքեր անելու։

Այո, նոր պարտքեր։

Եւ այն էլ մեծ պարտքեր։

Պատերազմ մղելու համար հարկաւոր է փող։ Կամ պետութիւնը պէտք է առաջուց պատրաստած լինի ոսկու պաշարներ պատերազմի համար, կամ պէտք է փտահութիւն վայելի նոր պարտքեր անելու համար.

Եւ ահա կռւող կողմերը դիմումներ են անում եւրոպական դրամատներին։ Թիւրքիան փող է գտել Ամերիկայում, որը յարմար առիթ է սպասում ֆինանսական մասնակցութիւն ձեռք բերել Թիւրքական գործերում ապագայ տնտեսական-քաղաքական նպատակների համար։ Բալկանեան պետութիւնները համեմատաբար աւելի նուազ չափով են աջողեցնում պարտքեր անելը։

Պարիզի շուկայում գտնվում է Թիւրքիայի և դաշնակից պետութիւնների արժեթղթերի ամբողջ $3/4$ մասը։ Իսկ այդ արժեթղթերը մի խոշոր գումար են կազմում։

Թիւրքիայինը	1.882.000.000	ֆրանկ
Սերբիայինը	1.035.000.000	»
Բուլղարիայինը	368.000.000	»
Ռումինիայինը	362.000.000	»

Թիւրքիան ներկայումս պատերազմական մեծ ծախքեր ունի թէ ցամաքում և թէ ծովերի վրա։ Զօրքը պետութեան զանազան մասերից շարժվում է դէպի պատերազմի դաշտերը, նաւատորմը ռմբակոծում է Բուլղարիայի ափերը և պատրաստվում է յարձակում գործել յունական նաւերի վրա։ Բայց միենոյն ժամանակ Թիւրքիան աւելի մեծ եկամուտներ ունի։

Բալկանեան պետութիւնները աւելի քիչ ծախքեր ունեն, բայց եկամուտներից էլ զրկվել են ներկայումս։

Պատերազմական ամեն մի օրը միլիոններ է պահանջում կռւող պետութիւններից և եղած միջոցները սպառվում են ճակատագրական եղանակով։

Մենք խուսափում ենք աւելի մանրամասն թւեր բերելուց և մի որոշ չափով պարզված ենք համարում տնտեսական զոհաբերութեան այն ծանրութիւնը, որին ենթարկվել են կռւող պետութիւնները քայքայումներ առաջ բերելով նաև այն բոլոր ձեռնարկութիւնների մէջ, որոնք տնտեսական կապեր են ունեցել բալկանեան երկիրների հետ։

Ա. Քալանթար

ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳ ԱԼԷՔՍԷՅԻ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

9 հոկտեմբերի

Պետերբուրգ—(Պաշտօնական) «Հոկտ. 10-ին Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Գահաժառանգը օրը հանգիստ անցրեց, առանց ցաւերի. տաքութիւնը ցերեկով 38,2 էր, երեկոյեան 38,5, զարկերակը 132.

Գիշերը Գահաժառանգը աւելի հանգիստ անցրեց, քան առաջին օրերը։ Ցաւեր չը կային։ Առաւօտեան դէմքունը շարունակվեց անընդհատ 2 ժամ։ Ուռուցքը չէ ցաւում այլևս։ Տաքութիւնը առ. 37,3, զարկերակը 134. Ստորագրեցին, պալատական բժիշկներ Ֆեօդորով, Բոտկին և Օստրօգորսկի։

Պաշտօնական։ Սինօդը ճնշված սրտով տեղեկանալով Գահաժառանգի տկարութիւնը այսօր որոշեց պետութեան բոլոր եկեղեցիներում մինչև Գահաժառանգ Արքայորդու ապաքինումը մաղթանքներ կատարել տալ Նորին Կայսերական Բարձրութեան առողջութեան համար։

—

Վիեննա.—Լրագիրները ցաւում են Գահաժառանգի հիւանդութեան առիթով։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

10 հոկտեմբերի

Հռոմ.—Ֆրանսիան ճանաչեց Իտալիայի գերիշխանութիւնը Լիբիայի վրա։

—

Տրիպոլիս. — Մեծ պետութիւնների հիւպատոսները պաշտօնապէս այցելեցին նահանգապետին։

Թիւրքաց բանակից մինչև օրս տեղեկութիւններ չը կան, սակայն կարծում են, թէ օրերս Թիւրքաց զօրքերը կը յայտնեն ընդհանուր հպատակութիւն։

—

Պիզա.—Բերխտոլդը Սան-Ջուլիանօն և Հռոմի աւստրիական և Վիեննայի իտալական դեսպանները եկան Սան-Ռօսօրէ։ Թագաւորը, մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունեց Բերխտոլդին որ յանձնեց Ֆրանց-Յօզէֆ կայսրի սեփական նամակը։ Թագաւորը Բերխտոլդին շնորհեց Աննունցիատի շքանշանը։ Պալատում կայացաւ նախաճաշ, որից յետոյ Բերխտոլդը և Սան-Ջուլիանօն վերադարձան Պիզա։

—

Ֆլօրենցիա.—Կոմս Բերխտոլդը Իտալիայում գտնված ժամանակ երկար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ Սան-Ջուլիանօյի հետ ներկայ միջազգային դրութեան մասին։ Գլխաւոր ուշադրութիւնը գրաւեց բալկանեան ճգնաժամը, որի վերաբերմամբ նկատվեց հայեացքների միանմանութիւն։

—

Լոնդոն.—Համայնքների պալատ։ Օգբէգին հարցրեց Գրէյից, թէ յայտնի՞ է արդեօք նրան, որ Շուջա-ուլ-Դովլէն պահում է Թաւրիզի նահանգապետի անձնափոխանորդի պաշտօնը շնորհիւ ռուսաց կառավարութեան ազդեցութեան։ Գրէյը պատասխանեց, որ հիմք չը կայ ենթադրելու, թէ Շուջա-ուլ-Դովլէն գտնւում է իր դրութիւնը ռուսաց կառավարութեան ազդեցութեան տակ։

Գրէյը այնուհետև ասաց, որ Սազօնովի Անգլիայում գտնված ժամանակ ընդունվեց, որ պարսից կառավարութիւնը պահանջ ունի փոխառութեան։ Հարցը գտնվում է քննութեան բովի մէջ։

—

Վիեննա.—Պատգամաւորների պալատում չէին պատգամաւորները վերնատան հասարակութեան հետ բուռն ցոյց արին այն առիթով, որ Վիեննայի քաղաքային ինքնավարութիւնը փակել է տուել քաղաքի չեխական դպրոցները։

—

Կօպէնհագէն.—Մինիստր-նախագահը ֆօլկէտինգին ներկայացրեց օրինագիծ սահմանադրութեան փոփոխութեան մասին, որով կանանց տրվում է ակտիվ ու պասիվ ընտրողական իրաւունք, նոյնպէս և 25 տարեկան տղամարդկանց։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՊԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

10 հոկտեմբերի

Կ. Պօլիս.—Սկսվեց կատաղի կռիւ Ադրիանուպօլսի շրջանում։ Թիւրքերը յարձակման են դիմել երկու կողմից և մեծ կորուստներ են ունեցել։

Օսմանեան գործակալութիւնը հաղորդում է, որ Թիւրքերը աջողութեամբ գործում են Գուսինէի Բույանօվէցի շրջաններում։ Էլասսոնի վիճակում Թիւրքերը վերցրել են գերի յունաց մի հեծելազօր։ Թիւրքերը ցրել են բուլղարական հեծեալ մի գնդի Էրիկլի մօտերը։

Վառնայի ռմբակոծութեան ժամանակ երեք բուլղարական ականանաւ դուրս եկան նաւահանգստից, բայց ստանալով խոշոր ջարդուածքներ՝ ստիպվել են վերադառնալ։

Ալբանական մասնաժողովի նախագահ Իբրահիմ փաշան ներկայ դէպքերի առիթով վերադարձաւ մայրաքաղաք։

Անգլիական դեսպանը յայտնեց Բ. Դրան, որ Անգլիան բալկանեան պատերազմում չէզոքութիւն կը պահէ։

Համաձայն դեսպաններին յանձնված թիւրքական նօտայի, վերջնականապէս որոշված է, որ Սև-ծովում գտնվող յունական նաւերին կը թոյլատրվի անցնել Դարդանէլով։

Օսմանեան գործակալութիւնը տեղեկացնում է, որ Թիւրքերը յաղթութիւն են տարել Ասէնայիսի մօտ։

Վառնայում Թիւրքաց զօրամաս իջեցնելու լուրը պաշտօնապէս հերքվում է. (Հերթական)։ Մեծ ճակատամարտ է բռնկվել Ադրիանուպօլսի շրջանում։ Երկու կողմերից էլ կորուստները խոշոր են։

Ցամառ լուր է պտտվում, թէ Թիւրքերը ռմբակոծութիւնից յետոյ զօրք են իջեցրել Վառնայի մօտ։

Երեք նաւ զօրքերով մտան Սև-ծով։

Լուրջ կռիւ է Ադրիանուպօլսի մօտերը։

Թիւրքական անաջողութեան դէպքում մայրաքաղաքում կարող են անկարգութիւններ ծագել։

Գլխաւոր ուշադրութիւնը Թիւրքերը կենտրոնացրել են բուլղարական զօրքերի վրա։

Բօրսան սարսափահար է, գները շարունակ ընկնում են։

Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ օսմանեան զօրքերը դիմելով յարձակման՝ կատաղի կռւի բռնվեցին բուլղարների հետ։ Կռիւը շարունակվում է յօգուտ օսմանեան զօրքի։

—

Սօֆիա.—(Տրված է հեռագիրը հոկտ. 7-ին)։ Բուլղարական զօրքը հոկտ. 5-ին գրաւեց Մարիցայի երկու ափերը Մուստաֆա-փաշայի մօտ և մտաւ քաղաք, ուր գտաւ մեծ քանակութեամբ ուտելիք ու ռազմամթերք։ Կայարանին և հեռագրաթելին Թիւրքերը ձեռք չեն տուել։ Բազլօգ գաւառի մի շարք գիւղերում Թիւրքերը սպանել ու հաշմանդամել են աւելի քան 400 բուլղար գիւղացիների։ Մալգօշ գիւղը հրդեհված է։

Բուլղարական գործակալութիւնը հերքում է Թիւրքական այն տեղեկութիւնները, որ Թիւրքերը անցել են բուլղարական երկիրը. ոչ մի Թիւրք զինւոր չէ անցել սահմանը։

Բուլղարական զօրքերը դիմում են Ադրիանուպօլսի վրա։

Թիւրքաց նաւատորմը, 5 ռազմանաւերից բաղկացած, երևաց նորից Վառնայի մօտ հոկտ. 7-ին և, չը մօտենալով քաղաքին, լողում է բաց ծովում։ Ոստիկանութեանը կարգադրվեց լաւ վարվել Թիւրքերի հետ։

Բուլղարական զօրքերը սկսել են արշաւանք։ Թիւրքերը սարսափահար նահանջում են, թողնելով հրացանները, ռազմամթերքները և ուտելիքները։ Թիւրք ազգաբնակութիւնը հեռանում է մի քանի գիւղերից։ Բուլղարական առաջաւոր գնդերը մօտենում են Կըրկ-Քիլիսէի մօտակայ շրջակայքին։ Մուստաֆա-փաշայում բուլղարները ձեռք գցեցին 100,000 կիլօգրամ հաց։ Զօրքերի ոգևորութիւնը շատ լաւ է։ Թիւրքերը չեն գերել և ոչ մի բուլղար զինւորի։ Թիւրք գերիները բուլղար զօրքերի մէջ լաւ վերաբերմունքի են հանդիպում։

—

Պլավնիցա.—Տարաբաշի ռմբակոծութիւնը սկսվեց հոկտ. 9-ի առաւօտեան և շարունակվեց մինչև ժամը 4-ը։ Նիկօլայ թագաւորը մեկնեց Րէկու, ուր հանդիպեց գահաժառանգին։

—

Վիեննա.—«Րէյխս-Պօստի» տեղեկութիւնների համաձայն, Թիւրք զինւորական շրջանները Սկիւտարում գանգատվում են ռազմամթերքների պակասութիւնից։

Մի քանի կաթօլիկ մալիսոր քահանաներ դիմեցին չերնօգորցիների մօտ Թիւրքերի դէմ կռւելու համար։ Աւստրիական հիւպատոսարանը փորձեց յետ կասեցնել լեռնական - կաթօլիկներին, բայց պատասխան եղաւ, թէ չափազանց ուշ է։

«Ցէյտին» հաղորդում են Սկիւտարից, որ կաթօլիկների հոգևոր գլուխ Սերէջի եպիսկոպոսը, որ Աւստրիայի հովանաւորութեան ներքոյ է գտնվում, վերջերս գեն.-նահանգապետի կողմից գնաց կաստրատեան և խօտեան մալիսոր ցեղերի մօտ. կաստրատեան ցեղը թոյլ չը տուեց նրան ոտք դնել իրանց հողի վրա, անուանելով նրան հայրենիքի դաւաճան. մալիսորներն ասում էին. «Այժմ մենք ունենք նոր բարի հայր—Նիկօլային, մեզ հարկաւոր չէ այնպիսի արքեպիսկոպոս, որ ենթարկում է մեզ միայն ստորացումների»։

«Ալգ. Ցայտ.»-ը պատասխանելով արտասահմանեան մամուլի այն ձայնին, որ առաջարկում է Աւստրիային եւրոպական մանդատ Բալկանում status quo-ն վերականգնելու համար, բալկանեան պետութիւնների յաղթութեան դէպքում, ասում է. «Մենք շնորհակալ ենք Եւրոպայից վստահութեան համար. սակայն մենք կը պաշտպանենք միմիայն մեր սեփական շահերը. իսկ եւրոպական ժանդարմի դերը մենք մերժում ենք»։

—

Բէլգրադ.— Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ Թիւրքաց զօրքերը յամառ դիմադրութիւնից յետոյ յետ են նահանջում ամբողջ գծի վրա անասելի արագութեամբ, թողնելով մթերքներով լի զօրանոցները։

Հաղորդում են, որ երրորդ զօրաբանակը հոկտ. 9-ին կէսօրվայ ժամը 4-ին գրաւեց Պրիշտինը։ Պաշտօնական հեռագիր այդ մասին ստացված չէ։

Խիստ հրաման է տրված զօրքերին վճարել բնակիչներից գնված իրերի համար։

Պաշտօնապէս հաղորդվում է Բաշկից, որ հոկտ. 8-ից գեն. Ժիվկօվիչի զօրագունդը կատաղի կռիւ է մղում Ջուրջէվա-Ստուպօվօ վանքի մօտ՝ Նօվօ-Բազարի մօտ, որ, համաձայն լուրերի, սերբ զօրքերը գրաւել են հոկտ. 9-ի երեկոյեան։

Պաշտօնական հաղորդագրութեան համաձայն՝ գեն. Եանկօվիչի զօրաբանակը գրաւել է ամբողջ Լաբսի շրջանը և մտել է Կոսսօվայի դաշտը։ Պրիշտինը գրաւվեց հոկտ. 7-ին։

Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն՝ Իբարի զօրամասը կատաղի կռւից յետոյ գրաւեց Նօվօ-Բազարը։

Պատերազմի դաշտից հաղորդում են, որ Թիւրքերը սկսել են նահանջել, ամեն ինչ տալով հուր ու սրի։

—

Աթէնք.—Եկան Անգլիայում գնված 4 հակա-ականանաւերը։

Եկան 2000 կամաւոր զինւոր Ֆիլադէլֆիայից և Կրետէից։

Լուրերի համաձայն՝ վերջին կռւում սպանվել է գահաժառանգի ձին։

Ստացվում են նուէրներ պատերազմական ծախքերի համար։

Առաջացող խուզարկու զօրամասը Կալէրօ կամուրջից 1600 մետր հեռաւորութեան վրա ենթարկվեց թշնամու յարձակման։ Վիրաւորվեցին երկու զինուոր։

Թէսալեան զօրքը Ելասօնից մօտեցել է Սարանդօպօրին, որի մօտ կռիւը շարունակվում է։

—

Պարիզ.—Ֆրանսիան չէզոք է մնալու բալկանեան պատերազմի ժամանակ։

—

Աթէնք.—Յոյների գրոհից յետոյ թշնամին 22 բատալիօնով ու 6 բատարէայով թողեց իր դիրքերը և սկսեց յետ քաշվել Սէրվիի կողմը։ Հրաման է տրված ընդհանուր նահանջի մասին։

—

Սօֆիա.—(Հոկտ. 8-ից)։ Բուլղ. հեռ. գործակալութիւնը հաղորդագրում է, որ մի քանի թիւրքական պատերազմական նաւեր, ոչ մի նախազգուշութիւն չանելով տեղական իշխանութիւններին, այսօր ռմբակոծութեան ենթարկեցին Կավառնու նաւահանգիստը, որ բացառապէս առեւտրական է, բոլորովին չը պաշտպանված։ Ռմբակոծութիւնից քանդվեց մաքսատան շէնութիւնը, փչացան մի քանի խանութներ ու մասնաւոր տներ։ Բուլղարական կառավարութիւնը բողոքեց յարձակման դէմ, որ աղաղակող խախտում է ներկայանում միջազգային իրաւունքի նուիրագործված սկզբունքների։

ՀԱՄԱԿՐՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՍԼԱՒՈՆՆԵՐԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
10 հոկտեմբերի

Պետերբուրգ.—Պետերբուրգի քաղաքային դուման հոկտեմբերի 10-ի նիստում միաձայն որոշեց յատկացնել 100 հազար րուբլի կռւող սլաւոն պետութիւնների բժշկա-սանիտարական օգնութեան համար. սկսել հանգանակութիւն միեւնոյն նպատակով. միջնորդութիւն յարուցանել համառուսական հանգանակութիւն թոյլ տալու մասին. դիմել բոլոր ռուսական քաղաքներին և զեմստվօներին կոչ անելով օգնութեան գալ բալկանեան սլաւօններին. Սօֆիայի, Բէլգրադի, Աթէնքի և Ցէտինեէի քաղաքային ինքնավարութիւններին ուղարկել համակրական հեռագիր։

—

Պետերբուրգ.—Ցանասատան մեկնեց սանիտարական մի խումբ։

—

Մօսկվա.—Դուման որոշեց 50,000 րուբլի յատկացնել սլաւօն ազգաբնակութեան օգտին։ Հաստատվեց ծախսարար մասնաժողով։

—

Մեծ թւով անգլիացի կամաւորներ մեկնում են պատերազմի դաշտը՝ Թիւրքերի դէմ կռւելու համար։

(«Р. С.»)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Վանի առաջն. տեղապահ Սարաճեան [illegible]

[illegible]

հայ երիտասարդ գիւղից կէս ժամ հեռու ձուկ որսալուց յետոյ երբ պատրաստվելիս է եղել ջրից դուրս ելնել, յանկարծ իր դիմացը գտնում է յայտնի ոճրագործ Հիւսէյինին, որը հրացանն ուղղում է ամեղ ձրկնորսի վրա և տեղն ու տեղը սպանում նր- [illegible]

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԹԻՒՐՔԵՐԻ ՆԱՑԻՕՆԱԼԻԶՄԸ *)

(Մի քանի դիտողութիւններ կուսակցական անմիջական քաղաքականութեան)

IV

[illegible]

*) Տես «Մշակ» № 225.

եթէ օբեկտիվ գիտողութիւնները կան ու փաստացի ապացուցեն, որ նոյնիսկ ծրի հաստատարմատարնելը այնպիսի անպարտաճանաչութեամբ չեն վերաբերվում դէպի իրանց պաշտպանութեան յանձնված գործերը, ինչպիսին նա է ցոյց տուել վերջին տարիներս դէպի «Նահատակ» ժողովրդի «սրբազան» դատն (դաշնակցական գրականութեան սիրած տերմիններ) ու շահերը։

Նախ մի կարճ հարց. ինչպէս ըմբռնեց Դաշնակցութիւնը թիւրքական յեղափոխութեան, որպէս քաղաքական փաստի նա կորցրեց իր գլուխը, իր հաշիւները. նա ցոյց տուեց, որ յեղափ. ավիտատօրներ ու պրօպագանդիստներ տուող կուսակցութիւնը անկարող է միաժամանակ մատակարարել բէալիստական քաղաքագիտութեան նրբանըին հատատութիւն ունեցող, պատմական փորձառութեամբ ծանրախառը դէպքեր։ Երիտասարդ թիւրքերի ուռա-պատրիօտիզմն ու նացիօնալիզմը՝ համեմատ դեմօկրատական չափաղանց էժանացած ֆրազէօլօգիայով, բէնգալեան կրակի էֆֆեկտներով բոցավառեցին ողջ թիւրքական քաղաքական մթնոլորտը։ Մասսայական մանիֆէստացիաները, օվացիաները, թիւրք օֆիցէրների ոգևորված ճառերը՝ ժողովուրդների եղբայրական միութեան մասին և այլն՝ պահ մի մոռացնել տուին ամեն մի վիրաւոր կէտ, ամեն անցեալի ժառանգութիւն։ Միամիտ հայ գաւառական ժողովուրդը, որ մի հաշտ ու քաղցր խօսք չէր լսել իր ողջ կեանքում հին բէժիմի որևէ սինլքոր ոստիկանից ու քսոտ զինւորից, բացի «գեաւուրին» սաղական արհամարհանքից ու հայհոյանքներից, յանկարծ տեսաւ նա, թէ ինչպէս թիւրք վալին ու օֆիցէրը՝ հայ «երեւելիները» հետ եղբայրական արեշատութեան բաժակաճառեր են փոխանակում։ Նրան թւաց, թէ մի անբացատրելի հրաշքով Մահմէդի դրախտն է իջել օսմանեան հողի վրա։ Կարծէք տարերային ուժով լուծվեցին «Գորդեան հանգոյցի» տակուին անքակտելի մնացած մասնիկները։

Անցան օրեր, շաբաթներ, ամիսներ, գլորվեցին վերջապէս... տարիներ։ Բազմատանջ ժողովրդական հատուածները չը կրեցին իրանց կեանքում ոչ մի բարեփոխութիւն՝ իրաւական թէ քաղաքական, ազգային թէ քաղաքացիական իմաստով։ Բենգալեան կրակի ծեպերը վաղուց էին մարել, բարձրակոչ ֆրազները օդը ցնդել... հին սիստեմը յամառութեամբ պահպանեց իր գիլոտինեան գոյութեան խարխլած յենարանները ծայրագաւառներում։ Թիւրքիայի հպատակ ժողովուրդները նոյնքան խաբվեցին երիտասարդ թիւրքերից, որքան Պարիզի պրօլետարիատը՝ փետրվարեան կարմիր օրերի ցնծագին յաղթանակից յետոյ՝ խաբվեց քաղաքական գէշէֆտները իր ձեռքը կենտրոնացրած բուրժուազիայից։ Երիտասարդ թիւրքերի համար ցանկալի էր և միանգամայն գործնական ու նպատակայարմար՝ համայն Թիւրքիայի գիմադրական տարրերի լռեցուցիչ օվացիաներով, մասսայական թափօրներով գերեզման իջեցնել հին հրէշին՝ միջնադարեան դեսպոտիզմը և, ի տես եւրօպական պետութիւնների, ժողովրդական-հանրական բնոյթ տալու համար իր յաղթութեան, նոյն թափօրներով սրբագործել իրանց ձեռքն անցած իշխանութիւնը։ Միայն այդ չափով, մինչև այդ սահմանը՝ այսինքն մինչև յեղաշրջման ակտի վախճանը և նոր սիստեմի ամրապնդման առաջին րոպէները, շահագրգռված էին երիտասարդ թիւրքերը բարեկամական և եղբայրական դիւթիչ քարոզներով խլացնել ու շլացնել ժողովրդական՝ սեփական թէ այ- [illegible]

լատարր հատուածները։ Ճիշդ այնպէս, ինչպէս ֆրանսիական բուրժուազիան տխրահռչակ Բուրբօնների նոր յարութիւն առած շառաւիղը արմատախիլ անելու համար (յուլիսեան յեղափ. 1830 թ.) և աւանտիւրիստ Լուի Ֆիլիպի կառավարութեան արդէն ծանրացած բեռը դէն շպրտելու համար (1848), կարիք ունէր ազգաբնակութեան ստորին խաւերի՝ առատ մասզնգեր մատակարարելու ոգևորված պատրաստականութեան. բուրժուազիան հասարակութեան և ազատութեան վաղեմի հրապուրիչ լօզունգներով գործիք ծառայեցրեց ազգաբնակութեան ստւար զանգուածին, մինչև ինքը իշխանութեան գլուխ անցնելը և իր երէկվայ «բարեկամի» դէմ նիզակներ ուղղելու րօպէին։

Ո՞վ է ասում, թէ պատմութեան մէջ երեւոյթները չունեն յար եւ նման կողմեր...

Այդպէս՝ երիտասարդ - թիւրքերը ցոյց տուին, որ նրանց ղեկավար իդէօլօգները Պարիզի բուլվարներում և կլուբներում (իրանց տարագրված ժամանակ, հին բէժիմի օրով) շատ աւելի հմուտ ու խելացի քաղաքական շկօլա են անցել իրանց շահերի տեսակէտից, քան տասնեակ տարիներ շարունակ Ժընեւի վիլլայում բազմած՝ թաւցիկներ ու պետիցիաներ կազմող հայ իդէօլօգները։

Դաշնակցութիւնը չը կարողացաւ ըմբռնել եւ պատմականօրէն գնահատել թիւրքական յեղափոխութեան գենետիք հիմքերը, նրա շարժիչ ույժերը, ուստի անընդունակ եղաւ հասկանալ նաև սկզբում՝ իր առաջ ցցված կուսակցութեան—տիրապետող երիտասարդ թիւրքերի—իսկական ֆիզիօնոմիան։ Նա եւ հետևեց «ամբոխային տրամադրութեան». նա ևս ապշեց ու շլացաւ այն փաստից, թէ ինչպէս երէկ համիդեան ենիչէրական դահճապետների մահացուցակում արձանագրված (կախաղանի դատապարտված) իր ընկերներ հայդուկապետները՝ այսօր ազատ ու համարձակ քայլում են յաւիտեանս արգելված Ստամբուլի փողոցներում և բարձրակոչ ճառերով իւրատեսակ գաղափարներ քարոզում մայրաքաղաքի արուարձաններում գումարված մասսայական միտինգներում։ Փոխանակ բէալիստական կշռաչափով նոր քաղաքական սիտուացիան խորապէս ըմբռնելու ջանքերի և ըստ այնմ կուռ ու գործունէութեան նոր պլատֆօրմ և նպատակայարմար մեթօդներ մշակելու՝ իր հաւատարմատարութեան յանձնված ժողովրդական շահերի պաշտպանութեան համար, նա ի լուր ողջ աշխարհի, անգամ Եւրօպայի, փանֆարօն յայտարարութիւններով աւետեց, որ իբր թիւրքական յեղափոխութիւնը դա ինքը Դաշնակցութեան յեղափոխութիւնն է, նրա կռւի արդիւնքը. այսինքն փոխանակ հասկանալու երեւոյթը, նա պրօֆանացիայի ենթարկեց այն։

Վճռականօրէն յայտարարում ենք, որ բացարձակապէս հեռու է մեզանից որևէ տենդենցիօզ մոտիվ, մազաչափ անգամ սուբիեկտիվ յարձակումների ենթարկել մեր քաղաքական հակառակորդներին։ Մեր խօսքերն ու դիտողութիւնները խորին համոզմունքի և օբիեկտիվ կշռադատումների արդիւնք են։

Մեզ մնում է շօշափել խնդրի ամենակարեւոր կողմը. որն է Դաշնակցութեան չըմբռնած իթթիհադական նացիօնալիզմի էութիւնը. ինչու և ինչպէս համակերպվեց Դաշնակցութիւնը սօցիալական նոր միջավայրում. որքան նա հաւատարիմ մնաց իր ծրագրային սկզբունքներին։

Intimus

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՑՕԳՈՒՏ «ՄՇԱԿԻ» ՖՕՆԴԻ

(Նամակ խմբագրութեան)

Պատուական «Մշակի» 40 ամեակի կատարման արժանայարգ յանձնաժողովոյն յայտարարութիւնքն հասած էին ի պատեհ ժամուն և հարկաւորքն զեկուցուած էին գաղութին անդամոցն, նաև պատշաճ էր ի բուն ժամանակին փութացնել և մեր պարտաճանաչութեան արգասիք դրամական նպաստ, սակայն իտալօ-թիւրքական պատերազմին առթիւ աստանօր բացուած նըպաստահաւաքման հարկեցուցիչ խնդիրն՝ ինչպէս և ի Պարիզ խուժող թշուառներու պաշտպանման և հոգածութեան շուարեցուցիչ հարցերն՝ ակամայ յապաղեցուցին զմեզ առ այն։

Հետեւաբար՝ «լաւ է անագան՝ քան երբէքն» յիշելով, հաւաքեցինք գոյզն ինչ գումար հինգ հարիւր (500) ֆրանքնոց, զոր չէկի վերածելով ներփակ կուղարկեմք, խնդրելով որ հաճիք ընդունիլ համայն գաղութին և մեր յարգալիր զգացմանց հաւաստին։

Մնամք խորին մեծարանօք առ ձեզ Պարիզի հայոց հոգևոր հովիւ՝

Վռամշապուհ աւ.-քահանայ

Պարիզի հայոց եկեղ. հոգաբարձ. ատենապետ՝ Զօրիկ Զօրաեան

Ատենադպիր՝ Մանուկ Մեզպուրեան

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՅՕԲԵԼԵԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Թիֆլիսի կօնսիստօրիան հետեւեալ շրջաբերականն է ուղարկել քաղաքիս բոլոր հայ դպրոցների հոգաբարձութիւններին, ուսուցիչներին, աւագ ուսուցիչներին և աւագ վարժուհիներին.

«Ազգիս Սրբազնագոյն Վեհափառ Հայրապետի բարեհաճ տնօրէնութեան և վիճակային կօնսիստօրիայի ամսիս 8-ի № 4685 հրամանի համաձայն, խնդրվում է մեծապատուութիւնիցդ ձեր խնամքին յանձնված դպրոցի ուսուցիչ և ուսուցչուհիների, աշակերտ և աշակերտուհիների հետ շնորհ բերել ամսիս 13-ին, շաբաթ օր, առաւօտեան ժամը 10-ին, Վանքի աւագ եկեղեցին, ներկայ լինելու Թարգմանչաց՝ ս. Սահակայ և Մեսրովբայ և հայ գրականութեան ու տպագրութեան հանգուցեալ վաստակաւորների համար կատարվող հոգեհանգստեան, իսկ հետեւեալ օրը, կիրակի, նոյնպէս ժամը 10-ին, նոյն եկեղեցում Հայրապետական մաղթանքին։ Յօբելեանական հանդէսը կատարելու համար արդէն ուղարկված է ձեզ շրջաբերականով ծրագրի մի օրինակ ի հրահանգութիւն»։

Համանման շրջաբերականներ ուղարկված են և Թիֆլիսի թեմի բոլոր հայ ծխ. դըպրոցների վարչութիւններին։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

Երևան քաղաքի ազգաբնակութեան կողմից Պետական Դումայի համար պատուիրակներ են ընտրված քաղաքագլուխ Յովհ. Մելիք-Աղամալեան և Հայկ Յովհաննիսեան։

—

Մենք հաղորդեցինք, որ հոկտ. 2-ին Շուշու քաղաքի ազգաբնակութեան պատուիրակ ընտրվեց Հ. Առաքելեան։ Այժմ ստացված պաշտօնական գրութիւնից երեւում է, որ Հ. Առաքելեան ընտրված է պատուիրակ ոչ միայն Շուշու այլ և Կարեագինի (Ջիբրայիլի) գաւառի ազգաբնակութեան կողմից։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑՈՒՄ

(Պատկեր)

I

[illegible]

II

[illegible]

է այնտեղ։

Կանացի սևազգեստ ստուեր է, որ արցունքի ծաղիկները գրկած յամրաքայլ հեռանում է։

— Ո՞վ էք։
— Լո՛ւռ։
— Ո՞ւր էք տանում։
— ...
— Աղաչում եմ ձեզ, պատասխանեցէք։
— Միթէ չը գիտէք։ Այնտեղ։ Նա շատ էր սիրում ծաղիկները։ Ահ, նա անշուք է։
— Դուք կողոպտում էք նրան... Դուք տանում էք իմ արցունքները...
— Այդ միևնոյն է։ Նրան ամենքը մոռացան, ամենքը։ Դեռ երիտասարդ էր... Ահ, որքան դժուար է այցելել անշուք շիրիմները...
— Դուք չէք ողբում։
— Երջանիկները կողբան, իսկ ես այնքան դժբաղդ եմ։
— Դուք սիրում էիք...
— Լուռ, լո՛ւռ. մեռածի հոգին միշտ պտտվում է մէկի հետ։ Դուք չը գիտէք... Նա կը լսի։ Ա՛հ, ես խօսում եմ...

Եւ նա հեռացաւ մի ծանօթ երգ մրմնջալով։

Վերադարձայ այնտեղ։

Երկու ծաղիկ միայն։

Ի՛նչ տխուր է այժմ նա...

Փարվում եմ հողին ու անվերջ հեկեկում։

Արցունքներս կաթիլ-կաթիլ գլորվում են նրա վրա։

Շիրմին վերստին վարդեր կը ծաղկեն այս գիշեր, այսօր, հէնց այս վայրկեանին։

Նա կը զարդարվի առաջվայ նման։

Ի՛նչ թարմ ու գեղեցիկ էր ծաղկազարդ շիրիմը...

Սակայն ինչ ուշ են բացվում վարդերը...

Քանի՛ կեանքեր կը մաշեն մինչ նրանց բարձրանալը...

III

Ամեն անգամ, երբ գորշ խաւարը կոխում է համայն աշխարհը, դանդաղ քայլերով գընում եմ շիրմին այցելութեան։

Եւ հանդիպում եմ նրան՝ միշտ էլ սևազգեստ։

Դաշտերի թարմ ծաղիկներից պսակներ է հիւսում ու զարդարում քարի տակ հանգչողի մահարձանը։

Գերեզմանոցը այլեւս լուռ չէ առաջվայ նման. մենք երկուսով չենք այցելում... Ամենուրեք արցունք ու հեկեկանք՝ թարմ շիրիմների վրա։

Ի՛նչ տխուր է մահը։

Քանի՛ սրտերից է հառաչանքներ պոկում...

Ամենուրեք սևազգեստ ստուերներ։

Անձայն մօտենում եմ հարեւանուհուս։

— Դուք էլ չէք ողբում,—ասում է նա։
— ....
— Ո՞վ էր նա։
— Դուք։
— Ահ, սուս. նա կը լսի։
— Նա գեռահաս էր, միշտ տխուր՝ ձեզ նման։ Ինձ պճնում էր ծաղիկներով, ինչպէս դուք՝ այդ մահարձանը։
— Լո՛ւռ, լո՛ւռ. ես կը ճչամ։
— Միթէ մեռածն այլևս չի կենդանանում։ Նա այնքան էր սիրում կեանքը...
— Ա՛հ, սուս, ես կը ցնորվեմ...
— Նրա ուրուականը այցելում էր ինձ ուշ գիշերներին։ Ձեզ տեսնելուց յետոյ՝ չը- քացել է։ Միթէ չէք տեսնում մենակեաց հոգուս անհուն տառապանքները... Ժամանակը մոռապատկերիցս կը ջնջէ նրա պատկերը։ Ի՛նչ սոսկալի է... Սակայն ուզում եմ, որ նա միշտ ապրի գոնէ երևակայութեանս մէջ։ Ի՛նչ դժուար է կորցնել անդարձ...

— Դուք ինձ տանջում էք. թողէք ողբամ...

— Այո, այո, ողբացէք, մի՛շտ եկէք ողբալու։ Ձեզնով թարմանում է նրա պատկերը։ Նա մարմնացած է ձեր մէջ։ Նա էլ չի ջնջվի... միշտ եկէք այդպէս։ Ես էլ չեմ մօտենայ. հեռուից կը նայեմ։

— Այո, հեռուից... Չեմ ուզում՝ ինձ մօտենաք... Ի՛նչ տխուր է, Աստուած իմ.

Եւ նա ջոքելով՝ աղօթողի նման աչքերը բարձրացրեց երկինք ինչ-որ մրմնջալով։

Նրա աչքերից երկու արցունքի խոշոր կաթիլներ այտերի վրայով գլորվեցին ցած.

Մենք բաժանվեցինք։

. . . .

Ամեն գիշեր գալիս եմ ու հեռուից դիտում։

Աշնան քամիներից ծածանվում են նրա արձակ մազերը՝ յաղթական դրօշակի նման։

Լուսնի շողերը խաղում են նրա թախծոտ դէմքին։

Նա միայնակ նստած մտորում է։

IV

Ձմրան գիշեր է։

Լուսինն էլ չէ փայլում մառախլապատ երկնակամարի վրա։ Աստղերը վաղուց չըքացել են ամպերի տակ։

Պարտէզից ծաղիկների բոյրը զեփիւռի շնչով էլ չէ թափանցում սենեակիս մէջ։ Ծաղիկներ չը կան՝ նրա շիրիմը զարդարելու։

Երեք գիշեր է գնում եմ այնտեղ, բայց շիրիմը չեմ գտնում. ձիւնը ծածկել է։

Այժմ էլ ուզում եմ գնալ. սակայն ինչ ցուրտ է։ Ջիւնախառն հողմերը անընդհատ հարուածում են պատուհանիս։

«Рѣчь» լրագրին հեռագրում են Բագուից նոյեմբերի 5-ին, թէ Շուշում պատուիրակ ընտրված Հ. Առաքելեանը, նացիօնալիստ-պրօգրեսիստ, առաջարկվում է հայերի կողմից իբրև կանդիդատ Պետական Դումայի անդամութեան համար, իսկ Թուրքերի կողմից կանդիդատ առաջարկվում է Վեզիրօվը (Ֆարուխ-բէկ), աջակողմեան։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Նորութիւններ Գօրուց

Գօրի, 5 նոյեմբերի

Սեպտ. 29-ին տեղիս ս. Աստուածածնայ մայր եկեղեցում, Վեհ. Հայրապետի անուանակոչութեան տօնի առիթով, հանդիսաւոր պատարագ և հայրապետական մաղթանք կատարվեց ամբողջ հոգևորականութեան կազմով։ Պատարագին և մաղթանքին բացի երևելի հայ հասարակութիւնից ներկայ էին թէ պետ. և թէ տեղիս հայոց ծխ. դպրոցների հայ աշ.-աշակերտուհիները իրանց ուսուցիչների և վարժուհիների հետ միասին. իրանց բացակայութեամբ փայլում էին տեղիս արական գիմնազիայի հայ աշակերտները։

Սեպտ. 30-ին Փօթի քաղաքում վախճանվեց գօրեցի վաճառական Միքայէլ Ալխազեանցը, որը քաջ յայտնի էր իր բարեգործութեամբ դէպի հայոց ծխ. դպրոցները։ Հանգուցեալը իր վերջին շունչը փչելիս անգամ չէ մոռացել իր սիրեցեալ դպրոցները և բաժին է հանել իր թողած կարողութիւնից Փօթի քաղաքի արական և իգական գիմնազիաներին, նոյն տեղի հայոց, յունաց և հրէից ծխ. դպրոցներին, Սուրամի հայոց ծխ. դպրոցին և իր հայրենի Գօրու հայոց ծխ. դպրոցին 500 ր.։

Հոկտ. 3 ին առ. ժամը 9-ից Գօրում սկսվեց Պետական Դումայի պատուիրակի ընտրութիւնը։ Չը նայած որ անձրևը մի րոպէ չէր դադարում, բայց և այնպէս ամարային ժողովարանի ահագին դահլիճում ժողովվել էր ընտրողների մեծ բազմութիւն։ Երեկ. ժամը 10-ից յետոյ սկսեցին համարել քուէները, որից երևաց, որ Լևոն Սուլխանեան Ամիրաղեանցը ստացել է 198 ձայն, իսկ բժ. Կօնստանդին Ելիօզօվը 70 ձայն, ուրեմն Գօրի քաղաքի կողմից ընտրված է պատուիրակ երդ.-հաւատարմատարի օգնական Լևոն Ս. Ամիրաղեանցը՝ ձախակողմեան։

Այգեկոյթը արդէն սկսվել է. խաղողի բերքը այս տարի շատ առատ է. այնպէս որ մառաններում տեղ չը լինելու պատճառով կէս գնով են ծախում։

Ահա չորս օր է, որ գիշեր-ցերեկ անձրև է գալիս, որը շատ խանգարում է այգեկութին։

Սեպտ. 29-ի գիշերը եղած երկրաշարժը այստեղ էլ բաւականին զգալի էր. վաղուց է այստեղ այսպիսի երկրաշարժ չէ եղել։

Մեսրոպ Մարութեան

Կախէթի երկաթուղու կառուցումը

Սղնախ, 28 սեպտեմբերի

Կախէթի երկաթուղին շինվում է։ Երկաթուղին ապագայում բերելու է շատ օտարներ, որոնք կարող են տնտեսական նուաճումներ կատարել։ Այդ հանգամանքի վրա ուշադրութիւն է դարձնում վրաց տեղական լրագիրը, հրաւիրելով ժողովրդին տնտեսական կուիւ, թէ չէ բոլոր հարստութիւններն էլ կը մնան օտարներին։

Երկաթուղին հողերը խլում է մասնաւոր մարդկանցից։ Շուտով Սղնախում կազմվելու է մի մասնաժողով, որը պէտք է գնահատէ հողեր, որոնք դառնալու են երկաթուղու սեփականութիւնը։ Այս մասին վէճեր կան հողատէրերի և երկաթուղու վարչութեան միջև։ Օրինակ մի դեսեատին այգին, որը տարեկան բերում է 200 ր. զուտ արդիւնք, վարչութիւնը կամենում է ձեռք բերել 1000 ր., մինչդեռ օրէնքով 20 տարվայ զուտ արդիւնքը պէտք է տրվի հողատիրոջ, այնպէս որ 1 դեսեատինը արժէ ոչ թէ 1000 ր., այլ 20×200=4000 ր.։ Մի դեսեատին վարեհողը տարեկան կարող է բերել ամենապակաս 10 ռուբ., ուրեմն նա արժէ 10×20=200 ր., մինչդեռ վարչութիւնը տալիս է 60—80 ռուբլի։

N. N.

Ընթացիկ կեանքը Կարսում

Կարս, 7 նոյեմբերի

Քաղաքումս էլեքտրական լուսաւորութիւն մտցնելու համար արդէն սիւները տնկոտել են, լարերը կապել։ Շուտով գլխաւոր հիմնարկութիւնները և յայտնի հարուստները կընդունեն այդ լուսաւորութիւնը և դէն կը շպրտեն նաւթը իր պարագաներով։

Սեպտ. 28-ին ամարային կլուբում բաց արին կնքած արկղը և հանեցին Դումայի պատուիրակների ընտրութեան համար գըցված թղթերը։ Հրապարակ եկան շատ անուշան թեկնածուներ, որոնք մասնաւորութեան համար ստացան մի-մի ձայն։ Ամենից շատ ձայն ստացան հաշտարար դատաւոր Լաշկեվիչը և երդուեալ-հաւատարմատար Ջամալեանցը։ Այնու ամենայնիւ ընտրութիւնը համարվեց անկանոն և նշանակվեց նոր ընտրութիւն։ Առաջին Դումայի ընտրութեան ժամանակ ժողովուրդը վառված էր հետաքրքրութեամբ։ Մինչև ընտրութեան օրը լինում էին բազմամարդ խորհրդակցական ժողովներ, ճառեր, բացատրութիւններ։ Իսկ այժմ ժողովրդի մէջ տիրում է կատարեալ անտարբերութիւն, սառնութիւն։ «Ով ուզում է, թող լինի, մեզ համար մէկ է. առաջին Դումաներից ի՞նչ խէր տեսանք, որ սրանից ինչ տեսնենք», ասում են շատերը և առանց մտածելու մէկի անունը գրում գցում արկղը։

Տպագրութեան և տառերի գիւտի տօնակատարութեան առայժմ անտարբերութիւն է երևում ժողովրդի մէջ։ Երևի հայոց դպրոցի ուսուցիչները՝ մի աշակերտական հանդէս կը սարքեն. մի քանի երգ, մի քանի ոտանաւոր և մի երկու ճոճոտ ճառեր կը կարդան և այդ ազգային մեծ տօնը կատարած կը համարեն։

Արդէն յայտարարութիւն տրված է, որ պ. Տիգրանեանցը ամսիս 14 ին տալու է «առաջին հայկական անուշ օպերա» Կարսում։ Թէ ինչ տպաւորութիւն կը թողնի այդ նորութիւնը հասարակութեան վրա, կը գրենք իր ժամանակին։

Բժիշկ Բ. Բաղդասարեանցը որպէս նորաւարտ երիտասարդ առաջին տարին է և առաջին անգամ մտել է բժշկական ասպարէզ և ներկայումս Կարսում բարեխղճաբար կատարում է իր պարտականութիւնը։

Սարիբէգ Տէր-Մելքիսեդեկեան

Հայրապետական մաղթանք

Կօկանդ, 3 նոյեմբերի

Սեպտ. 29-ին Վեհ. Կաթողիկոսի անուանակոչութեան առիթով մեր գաղութի եկեղեցում կատարվեց տեղիս ուսուցչական դասի, աշ.-աշակերտուհիների և ժողովրդի ներկայութեամբ հանդիսաւոր կերպով հայրապետեան մաղթանք։

Մաղթանքից յետոյ ի դիմաց Կօկանդի հայ հասարակութեան հոգաբ. նախագահ Ն. քահ. Աբրահամեանցը շնորհաւորական հեռագիր ուղարկեց Նորին Սրբութեան։

Պ. Մանուչարեան

Դժբաղդ դէպք

Զաքաթալա, 8 նոյեմբերի

Քաղաքումս մի խիստ ցաւալի դէպք պատահեց, որը ցնցեց ամբողջ հասարակութեան սրտերը։ Տեղիս հայոց կար ու ձևի նորաբաց դպրոցի աշկերտուհի 18 տարեկան օր. Աշխէն Աստ. Ցակոբեանը մի օր առաջ կամենալով իրանց տան սենեակները մաքրել, վառում է լուցկին՝ մոմը տաքացնելու համար. սակայն՝ ի մեծ դժբաղդութիւն օրիորդի՝ լուցկին ընկնելով յատակի վրա՝ նրա բոցը անզգալիօրէն կպչում է ներքևից իր հանդերձին։ Երբ զգում է, որ հանդերձը վառվում է, դուրս է վազում՝ օգնութեան կանչելու հարևաններին. և մինչև նրանց օգնութիւն հասցնելը, արդէն վառվում է։

Այսօր նշանակված է դժբաղդի թաղումը։ Հանգուցեալը չքաւոր ընտանիքի զաւակ էր։ Նրա հայրը ժամանակին սպանվել էր լեզգիների ձեռքով, ընտանիքի պահպանութեան ամբողջ ծանրութիւնը թողնելով իր կնոջ վզին։

Սեպուհ

ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՊԱԿԱՍԸ ՇՈՒՇՈՒՄ

Շուշի, 21 սեպտեմբերի

Սպառողական խանութներ ունենալու խնդիրը նորամուտ բան չէ։

Մեծ-մեծ և մարդաշատ քաղաքներ ունեն իրանց սպառողական խանութները, առաւելապէս օֆիցէրական դասակարգը, որ ունի իր այդ տեսակ խանութները։

Կանգ առնել այդ տեսակ հիմնարկութիւնների նպատակների և օգտակարութեան վրա՝ աւելորդ եմ համարում, սակայն շեշտում եմ, որ նրանց գոյութիւնը այնքան կարևոր է, որ մարդիկ պէտք է ամեն կերպ աշխատեն միանալ, համակերպվել, ստեղծել մի որոշ գումար և բանալ այդ տեսակ խանութներ տեղական պահանջներին յարմար և համեմատ։

Այդ տեսակ խանութների օգտակարութիւնը այնքան խոշոր է, որ գիւղերն անգամ կողմնակից են և կամաց-կամաց, համեստ դրամագլխով բաց են անում, հետզհետէ բազմապատկելով նրա շրջանառութիւնը։

Որքան ձեռիս տեղեկութիւն կայ, Ղարաբաղում միայն Նոր-Շէն գիւղն ունի սպառողական խանութ։ Ի՞նչ շրջանառութիւն է արել այդ խանութը և ո՞րքան առաջ գնացել իր 3—4 տարվայ կեանքում, ոչինչ չեմ կարող ասել, որովհետև տեղեկութիւններ պակասում են, սակայն չըշտել կարելի է, որ նա անպայման շահաւէտութիւն ունեցած կը լինի։

Սրանից տարիներ առաջ մեր քաղաքի մի որոշ շրջանի կանանց խմբի մէջ միտք յղացաւ ընկերութիւն կազմել և ապա սպառողական խանութ բանալ և կանանց դասին մատակարարել սպիտակեղէն և հագնելու բարակ ու հաստ շալեղէն կտորներ, գլխարկներ, ձեռնոցներ և նման պարագաներ։

Գեղեցիկ և գովելի միտքը իրականութիւն չը ստացաւ, որովհետև շատերը ցրվեցին զանազան քաղաքներ, գործի գլուխ կանգնողներից ոմանք դադարեցին գործելուց, և այդ գովելի խնդիրը կամաց-կամաց յանձնվեց մոռացութեան։

Այս տարի էլ քաղաքիս ազամարդկանց դասի մէջ միտք յղացաւ հացթուխի սպառողական խանութ բանալ. այս մասին ժողովներ էլ եղան, որ բանան այդ օգտաւէտ խանութը, որովհետև քաղաքին մատակարարում էին խմորուն, գառն և միջատներով լեքը թխված հաց։ Այս մասին խօսեցին, գրեցին, անդամագրվեցին և ամեն բան գարձեալ յանձնեցին մոռացութեան։

Թէ ինչու մեր քաղաքում իրականութիւն չէ ստանում այս կամ այն սպառողական խանութը, մինչ այդպիսիներն ուրիշ տեղերում արագաբար են աճում, կարելի է բացատրել նրանով, որ նախաձեռնողներ և գործի գլուխ կանգնողներ չունենք։

Արդ, ժամանակ է, որ քաղաքիս կանանց դասը ձեռնարկէ կանանց հագնելիքի վերաբերեալ սպառողական խանութ բանալ։ Արդարև դրա համար պահանջվում է խոշոր գումար, բայց շահաւէտութիւնն էլ խոշոր է լինելու։ Մեր քաղաքի ունեւոր դասի կանայք եթէ ցանկանան, շատ հեշտութիւնով գլուխ կը բերեն այս գործը, կունենան բաւական անդամագրվողներ և գործը կամացկամաց կը զարգանայ և կը տայ ցանկալի օգուտներ։

Փափագելի է, որ մեր մայրերն ու քոյրերը այս մասին կազմէին մի քանի ժողովներ և արծարծէին այս խնդիրը բազմակողմանի կերպով և գործը գլուխ բերէին և այդ օրինակը տարածէին ամեն տեղ։

Օր. Աստղիկ Տէր-Յովհաննիսեան

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԿՈՐԾԱՆՄԱՆ ՎՏԱՆԳԻ ԱՌԱՋ

Կործանման վիճակի է մատնված նաև մեր՝ բնութեամբ հարուստ և արդիւնաբեր Բելաքան գիւղը, որի բնակիչները ամբողջովին լեզգիներ են և սկսած ամենափոքրից մինչև ծերունի հասակաւորը զինված են դաշոյնով և այլ զէնքերով և այնքան սիրահար են զէնքի, որ երբեք իրանց վրայից վայր չեն դնում, իսկ, Տէրը մի արասցէ, երբ ծագում է մի փոքր վէճ, արիւնահեղութեամբ է վերջանում։ Սրանից կարելի է եզրակացնել, թէ ինչ անբաղդ վիճակի մատնված կը լինի այդ գիւղը։ Միշտ սպանութիւն, աւազակութիւն, գողութիւն, գիշերով տներ կրակ տալ, աղջիկ փախցնել, դատարաններում սուտ վկայութիւններ տալ—ահա այս է դրանց սիրած գլխաւոր պարապմունքը։

Հողը այստեղ չափազանց պարարտ է և արդիւնաբեր, որից մեծ օգուտներ կարելի է ստանալ, եթէ մշակող լինի։ Բայց ժողովրդի ծուլութիւնը, անտարբերութիւնը այն աստիճանի է հասնում, որ բացի այն՝ որ չեն աշխատում, չեն մշակում, նոյնիսկ բնութեան պարգևած բերքն էլ հաւաքում և այդպէս մնալով փչանում է, իսկ իրանք միևնոյն ժամանակ գտնվում են ամենաաղքատ դրութեան մէջ, ճնշվելով միշտ ծանր պարտքերի և հարկերի տակ։

Այժմ անցնենք կրթութեան։ Գիւղը ունի մօտ 2000 տուն իր 8000 բնակիչներով, բայց չունի մի կարգին դպրոց։ Եղած ուսումնարանը հեռու է իր միսսիան կատարելուց, իսկ դպրոց յաճախող երեխաների թիւը հաշվվում է 25—30-ից ոչ աւել, այն ինչ եթէ հաշւի առնենք ուսում ստանալու կարիք ունեցող երեխաներին, նրանց թիւը կը հասնի 1500—2000 հոգու, այսինքն միջին թւով 70 անգամ աւել։ Սա արդէն մեծ ապացոյց է, թէ այստեղի ժողովուրդը ո՛ր աստիճանի ագէտ է, և տգիտութիւնից մոլորված ծնողները այնպէս են համոզված, թէ ուսումը միայն չարիք է առաջ բերում իրանց մէջ։

Ահա այդպիսի պայմաններում օր օրի վրա աւելանում է դժբաղդութիւնը մեր երկրում։

Վերջին ժամանակներս հանգիստ չեն թողնում ազգաբնակութեանը այստեղ գոյութիւն ունեցող աւազակների այն խմբերը, որոնք շարունակ գործում են այս շրջանում և պակասն էլ դրանք լրացնում։ Դրանց գլխաւորը յայտնի աւազակապետ Ալիգն է, 12 հոգուց բաղկացած իր խմբով, որ ահ ու սարսափ է տարածում ամենուրեք, անխնայ կողոպտելով ու սպանութիւններ գործելով։ Իսկ աւելի սոսկալին այն է, որ առիթից օգտվելով, աւազակների անունով տակ միևնոյն ժամանակ կողոպտում, թալանում, այրում ու սպանութիւններ են գործում գիւղումս սրիկաների այն փոքրիկ խմբերը, որոնք սոված գայլերի պէս ատամները սրած՝ յարմար րոպէի են սպասում։

Սրանից մօտ երկու շաբաթ առաջ գիշերով այդ սրիկաների խումբը յարձակվում է մէկի տան վրա, թալանում ամբողջ տունը և՝ չը բաւականանալով դրանով՝ սարսափելի ծեծի է ենթարկում տան տիրոջ, այնպէս որ խեղճի մի կողի ոսկորը փշրվում է. չարագործներն ապա նրա աչքն են հանում։

Երկրորդ գիշերը մի ուրիշի տան վրա յարձակվելով՝ պարձեալ կողոպտելու. նպատակով՝ խրում են դաշոյնը տան ծառայողի փորը և մի քանի հարուածներ հասցնելով թշուառի գլխին՝ կիսամեռ դրութեան մէջ թողնելով վիրաւորվածին՝ հեռանում են. թալանը չէ աջողվում՝ ձայնից տան տէրը արթնանալու պատճառով։

Մի երրորդի տունը կրակ տուին, չորրորդի խոտի և ցորենի հակերի դէզերը։ Եւ այդպէս համարեա թէ ամեն օր։ Անվերջ գազանութիւններին վերջ չէ դրվում, չը նայած որ գիւղում շրջող ստրաժնիկների թիւը, գաւառապետի հրամանով, կրկնապատկված է։

Ց. Խաչումեանց

Բելաքան գիւղ (Զաքաթ. շրջ.), 15 սեպտ.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Նոր-Բայազէտ, 30 սեպտ.

Երևանի նահանգական դատարանի սեսսիան, բաց անելով իր նիստը մեզանում, ամսիս 6-ից սկսել է քննել գաւառիս քրէական գործերը։ Սեպտ. 7-ին քննվում էր ամենահետաքրքրական մի գործ, որ վերաբերում էր Գեօլ գիւղի բնակիչ Գէորգ Ղազարեանին և իր 9 ընկերներին մարդասպանութեան մէջ մեղադրելու։ Գործը այսպիսի մի պատկեր ունէր։

Սրանից մի տարի ու կէս առաջ Գեօլ գիւղում մի հարսանիքի միջոցին, որ պատկանում էր գիւղի տէրտէրին, օրը ցերեկով երկու հարեան թայֆաներ—Ջիւհլիկեաններ և Ղազարեաններ—կուի բռնվելով՝ սպանվում է Միսակ Ղազարեանը, որի սպանութեան մէջ թէպէտ մեղադրվում և բանտարկվում են Ջիւհլիկեանները, բայց շուտով բանտից ազատվում են երաշխաւորութեամբ՝ հաստատ փաստեր չը գտնվելով գործի մէջ։ Սակայն սպանվածի հայրը—Գէորգ Ղազարեան—տեսնելով իր թշնամու ազատ թողնվելը՝ վրէժխնդրութեամբ լցված՝ մի մեծ շայկա է կազմում իր թայֆաներից և յարձակվելով իր ախոյեան ընտանիքի վրա՝ սպանում է Ջիւհլիկեանների հօրը և որդուն, այն է՝ Բարսեղ և Գիւլաբ Ջիւհլիկեաններին։ Այդ սպանութեան մէջ մեղադրվում և բանտ են նստում 10 հոգի, որից 3 հոգին բանտում վախճանվում են, իսկ 7-ին դատարանը դատապարտեց, այն է Գ., Ա. և Պ. Ղազարեաններին, Ս., Ա. և Ս. Ցակոբեաններին 10 տարի տաժանակիր աշխատանքների, իսկ Ս. Ղազարեանին, որ փոքրահասակ էր, 3 տարի ժամանակով կալանաւորական ուղղիչ բաժնում։ Գործը քննվում էր համաձայն քրէական պատժագրքի 1454-դ յօդուածի, որպիսի գործի մէջ կանչված էին 54 վկաներ, որոնցից մի քանիսին հարցաքննութեան չենթարկեց դատարանը, քանի որ նրանք աւելի շուտ վկայելու էին մեղադրեալներից 3 հոգի մեռածների վերաբերմամբ։

Մեղադրեալներին պաշտպանում էր երդուեալ-հաւատարմատար Գ. Մնացականեան, իսկ մեղադրում էր՝ Ալ. Ջալալեան։ Դատարանին նախագահում էր նահանգական դատարանի անդամ Նադիրաձէ, անդամներ՝ հաշտարար դատաւոր Դարինգօվսկի և քըննիչ Կ. Քեալեան և այլն։ Վճիռը յայտարարվեց գիշերվայ կէսին և խորին տպաւորութիւն թողեց հանդիսականների վրա, քանի որ այդ եղեռնագործութիւնը կատարված էր վրիժառութեան հողի վրա, գեղջկական բիրտ հասկացողութիւններից դրդված։ Շատերը պատմում են, որ այդ սպանութիւնը տեղի է ունեցել սիրային հողի վրա, որը յատկապէս մեր գիւղականների մէջ վրիժառութեան նախադուռն է հանդիսանում։

Նոյն սեսսիայում քննվում էր (10-ին սեպտ.) նաև մօտակայ Դալի-ղարդաշ գիւղացի Մեսրոպ Կառվալուեանի գործը, որը սպանել էր իր կնոջ սիրեկանին՝ Բալաբէկ Մարգարեանին, որը իր մօտ էր տարել կենակցելու Մեսրոպի կին Շուշանին։ Այս գործի դրութիւնը արդէն յայտնի է «Մշակի» ընթերցողներին (№ 23), ուստի կարիք չը կայ մանրամասնութեան մէջ մտնել։ Դատարանը մանրամասն քննելուց յետոյ, Մեսրոպին դատապարտեց 3 տարով աքսորի, որոշելով տարեկան նպաստ տալ սպանված Բալաբէկի ծնողներին, որոնց միակ կերակրողն էր նա։

Այդ գործին աւելի ոյժ տուեց մի թուղթ, որ տրված էր Մեսրոպի կողմից իր կնոջը իբր ապահարզան, որի պատճառով նուիրում է նրան իր ոսկեղէնը և այլն, որպիսի դօկումենտը գտնված էր սպանվածի մօտ, որի դրդմամբ իբր թէ Մեսրոպի կինը իր ամուսնուց կորզել էր այդ թուղթը և փախել նրանից՝ Բալաբէկի մօտ կենակցելու համար։ Սրան պաշտպանում էր Լ. Մուշեղեան։

Գ. Սիմոնեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Երէկ Ալէքսանդրո-Նէվսկի տաճարում Վրաստանի էկզարխ Ինոկէնտին մաղթանք կատարեց Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Գահաժառանգ Արքայազնի առողջութեան համար։ Եկեղեցին լի էր պաշտօնական անձերով, որոնց մէջ էին նաև Կովկասի փոխարքայի պաշտօնակատար գեն. Շատիլօվ, փոխարքայի օգնական սենատօր Վատացի, Թիֆլիսի նահանգապետը, բոլոր զօրամասերի հրամանատարները, գեներալիտետը և այլն։ Ներկայ էր նաև քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեանը քաղ. վարչութեան անդամների հետ։

✦ «К.»-ի ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, Կովկասի փոխարքան Պետերբուրգից Թիֆլիս է ուղևորվելու նոյեմբերի 15-ին։

✦ Թիֆլիսից Էջմիածին են մեկնում զանազան ներկայացուցիչներ հայազգի հասարակական և դպրոցական հիմնարկութիւնների կողմից՝ համազգային մեծ տօնի հանդէսին մասնակցելու համար։

✦ Յիշեցնում ենք, որ այսօր երեկոյեան Գրական-Գեղարուեստական Սալօնում 1912/13 թ.թ. սեզօնի բացումն է, որի առիթով jour fixe-ը նուիրված է լինելու 1500-ամեայ հայ տառերի և 400-ամեայ հայ տպագրութեան յոբելեանին։ Երեկոյթը խոստանում է լինել հետաքրքրական։

Դուռը բացում եմ՝ ճանապարհվելու։ Սպիտակ սաւանը ծածկել է քաղաքում ամեն ինչ։

Ինչո՞ւ այս ձմեռ սիրտս հեծեծում է այսպէս ցաւագնօրէն...

Եւ ես մրսում եմ։

Ի՞նչ վատ է մրսել ձմրան ուշ գիշերներին ու տառապել միայնութեան ծանր խոհերով...

Դուռը գոցելով վերադառնում եմ և սեղանի եռևում նստած՝ ջղոտ ձեռքերով բռնում ծանրացած գլուխս։ Վերցնում եմ գրիչը՝ վշտերս ցրելու. սակայն հեռու եմ կենտրոնանալուց։

Մտքերս անդադար սլանում են հեռու և ձիւնով ծածկված շիրիմի մօտ՝ հեծեծում մրրկի հարուածների տակ։

Ծանր քայլերով գնում եմ այնտեղ։

Գերեզմանոցի սպիտակ ֆօնի վրա նըշմարում եմ սևազգեստ կնոջը։

Մօտենում եմ։ Նա չքանում է գորշ ամպերի ծալքերում։

Սթափվելով՝ վերստին ինձ գտնում եմ միայնակ սենեակիս մէջ փակված։

Առաջս դրված մարդկային չոր գանգը կարծես հեգնում է վշտոտ ապրումներս։

Վերարկուիս մէջ փաթաթված փայտերը անընդհատ տալիս եմ վառարանի մէջ։ Հողմը փչում է, և կրակն աւելի է բորբոքվում։

Նորից նստում եմ սեղանի մօտ ու անձայն մրմռում։

Երկար ժամանակ է՝ չեմ այցելում նրա շիրիմը. միայնութեան գիտակցութիւնը աւելի է զօրեղանում իմ մէջ։

Իմ մենանոցում ես երգում եմ ձմրան յոյզերի այն թախծոտ երգերը։

Դուռը ծեծում են։

Մօտենալով՝ բացում եմ. Ձեան միջին անդադար բոլիկ ոտքերով շըջում է նրա ուրուականը։

Բազուկներս պարզած՝ վազում եմ ընդառաջ, նա չքանում է թանձր մարախուղի մէջ։

Նորից նստում եմ և վերցնելով նրա օրագիրը, յուշերի կենդանութեան այդ միակ անխաբ վկան, կարդում.

...«Այսպէս՝ պէտք է մեռնել... Սակայն ո՞վ կարող է հաւատացնել, որ երբեէ ես ապրել եմ»։

...«Ինչո՞ւ այսքան տխուր ու կարճ է կեանքը, որ երբեմն ինձ խաբուսիկ պատկեր է թւում»...

...«Երանի նրան, ով կը շարունակի այն ճամբան, որ ես էի սկսում»։

...«Փառք յաւերժութեան հետ անգիտակցօրէն միացողներին»։

...«Ասում են՝ կեանքը ամենից լաւ է հասկանում նա, ով շատ է տանջվում։ Ես շատ տանջվեցի, բայց ոչինչ չը հասկացայ»։

...«Այս կեանքում ամեն ինչի վերջը ոչինչ է»,—ասում է Գէօթէն։ Աստուած իմ. ինչպիսի սարսափներ կան թագնված այդ ճշմարտութեան մէջ»... «Դժբաղդ է նա, ով թէկուզ մտքով թափանցում է այդ ոչնչութեան խորքը»։

Եւ հառաչելով ընկնում եմ մահճակալի վրա։ Քունն ինձ յաղթում է։

* * *

Գարուն է։ Ծառուղիներով առաջ ենք շարժվում։

Նա երգում է։ Ի՞նչ կախարդիչ է նրա ձայնը։

Սոխակները ձայնակցում են նրան։

Ես լուռ եմ։ Ինձ համար են երգի այն քաղցր ելևէջները։ Նա ինձ համար է ապրում։

Ամէնչ պտոյտներ ենք անում՝ միշտ լուռ, միշտ անձայն։

Ինչքա՞ն խորհրդաւոր է խօսել լռութեամբ «Թըրխկ, թըրխկ»...

Սթափվելով վազում եմ դուրս։ Ո՛չ ոք ձիւնի սպիտակ սաւանի վրա։

Մոխրագոյն ամպերի տակ լուսինը դըժգոյն կերպով փայլում է քնած աշխարհի վրա, նման մեռնող հայեացքի վերջին հանգչող փայլին։

Շտապում եմ գերեզմանոց. սակայն նա անծանօթ է թւում ինձ։ Ո՛չ մէկը ծանօթ շիրիմներից։ Նա էլ ծածկված է ձիւնի տակ։

Քայլում եմ այնտեղ, ուր սևազգեստն էր անձայն մտորում։ Թօշնած ծաղիկները մահարձանից կախված՝ առանձին խորհրդաւորութիւն են տալիս սպիտակ ֆօնի վրա բարձրացող սև շիրմին։

Քարի տակ առաջվայ նման կարծես նստած աղօթում է սևազգեստ կինը։

Մօտենում եմ նրան. նա անշարժ է. նա քարացել է ձմրան ծանր սառնամանիքների տակ՝ երազների մէջ։

Ես նորից միայնակ, թախծոտ ուրուականի պէս անդադար պտտում եմ ձիւնի տակ ծածկված վաղամեռ շիրիմների վրայով։

Եւ ոչ մի ընկեր՝ կեանքի այս նոր ճանապարհին...

Վշտահար սիրտս միայնութեան ծանր հարուածների տակ անդադար հեծեծում է գերեզմանոցում և անվերջ երգում մեռածների համար։

Սառած շիրիմներն էլ չեն ձայնակցում մահացող յոյզերիս այն սև երգերին։

Խ. Բօրեան

◆ Վաղը Թիֆլիսում եւ բոլոր հայ կըրթական հաստատութիւններում տեղ կունենան մաղթանք ու հանդէս տառերի գիւտի և տպագրութեան յոբելեանի առիթով։

◆ «Баку»-ի խմբագիր-հրատարակիչ Ք. Վերմիշեանի գործը նշանակված է Թիֆլիսի դատաստանական պալատում այս հոկտեմբերի 21-ին։

◆ Կովկասի փոխարքան թոյլատրել է խաղալ հայ բեմի վրա Լեոն Քալանթարի «Մանր երազ» 4 գործ. դրաման և Բագրատ Այվազեանի «Սասունը այրվում է» 5 գործ. դրաման։ Առաջին պիէսը Թիֆլիսի հայ դերասանական խումբը բեմ է հանելու այս հոկտեմբերի 22-ին Արտիստական թատրոնում։

◆ Խմբագրութիւնս ստացաւ Բէնդովինի «Դրամայի վերջաւորութիւնը», դրամա 1 արար., թարգմ. Ս. Թորոսեանի, գինն է 5 կոպ.։

◆ Պետերբուրգի դասախօս դոկտ. Գ. Ի. Գորդոնը, Հասարակական կլուբի հրաւէրով, ներկայ հոկտեմբերի վերջերին կամ նոյեմբերի սկիզբներին կը կարդայ յիշեալ կլուբում (Սբաս-Սբադեան հրապար. № 7) երկու դասախօսութիւն՝ «Պեսսիմիզմ և ինքնասպանութիւն» թեմայով։

◆ Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը հոկտեմբերի 14-ից փոխադրվում է հոկտեմբերի 21-ին։

◆ Կովկասի անասնաբուժական մասի կառավարիչ Զօլոտարեւը մեկնեց Գանձակի նահանգը։

◆ Ներկայումս եղջերաւոր անասունների մէջ ժանտախտ գոյութիւն ունի Անդրկովկասի 58 տեղում։

◆ Վրաց «Սախալխո Գազեթիի» ասելով՝ հանգուցեալ բարերար Սարաջեվի ժառանգների մէջ վէճեր են ծագել ժառանգութեան առիթով։ Այդ պատճառով ժառանգութեան գործը անցնում է նահանգական դատարանին։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է Ախալքալաքի բնակիչ Վ. Շահպարոնեանին հրատարակել յիշեալ քաղաքում հայ թերթ «Ջաւախք» անունով։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետի թոյլտուութեամբ՝ իշխ. Ցիցիանովը Գորիում հրատարակելու է մի քաղաքական, գրական և տնտեսա-գիւղատնտեսական օրաթերթ վրացերէն լեզուով։

◆ Սղնախից հեռագրում են, որ Գուրջաանի գիւղում իր գործարանի մէջ աւազակների ձեռքով սպանվել է Նիկոլայ Աֆիմամուդովը։ Միեւնոյն աւազակները Մուկուզանի գիւղում սպանել են երեք պահակի։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Օպէրա

Բիզէի «Искатели жемчуга» օպէրան, որ երկրորդ անգամ ներկայացվեց հոկտեմբերի 10-ին Արքունական թատրոնում, ձայնագրված է արեւելեան ոճով, վերին աստիճանի նրբահիւս մելօդիաներով, այնպէս որ ունկնդիրը, մանաւանդ արեւելեան մելամաղձոտ երաժշտութեան սիրահար ունկնդիրը, զգում է իրան գեղարուեստական հրաշալիքների աշխարհում՝ ամբողջ օպէրայի ընթացքում։

Նադիրի պարտիան, որ կատարում էր Սարաջեվ, պարփակում է իր մէջ արեւելեան երաժշտութեան ոգին ու ծուծը կազմող քաղցրալուր մեղեդիներ, ականջ շոյող նրբութիւններ ու բազմազան եւեէջներ։ Սարաջեվ, որպէս բնիկ կովկասցի, կարողացաւ միանգամայն օրինակելի կերպով կատարել իր առանձնած պատասխանատու պարտիան՝ ցոյց տալով իր չափազանց գրաւիչ ձայնի կատարելագործված տեխնիկան բոլոր ռէգիստրներում։ Առաջին գործողութեան ընթացքում նրա երգած արիասօմանը և II գործողութեան դուէտը Սաբանէեվայի հետ՝ այնքան լի էին արեւելեան բուրմունք արտայայտող երաժշտական գեղեցկութեամբ ու լիրիկական նիւանսներով, որ ունկնդիր հասարակութիւնը «բրավօ»-ներով ու անվերջ ծափահարութեամբ արտայայտեց երգչին իր բաւականութիւնը։

Նադիրի սիրոյ առարկայ Լէյլիի դերում հանդէս էր եկել շնորհալի երգչուհի Սաբանէեվա, որը իր՝ դայլայլիկներով լի պարտիայի աջող կատարումով թողեց ուժեղ տպաւորութիւն։

Զուրգայի դերակատար Օրդա իր ուժեղ և քաղցրահնչիւն բարիտօնով ամենայարմար պարտնեօր էր Սարաջեվին և Սաբանէեվային՝ պահպանելով օպէրայի գեղարուեստական անսամբլը։

Այդ երեկոյ աջող էր և խորը։

Դիրիժեօր Իվ. Պալիէվ իրան յատուկ վարպետութեամբ ղեկավարեց օպէրայի օրկէստրային մասը, որ լի է երաժշտական որոշ նրբութիւններով և ջութակային ու սրնգային solo նուագներով։

Օպէրայից յետոյ տեղի ունեցաւ բալէտային դիվերտիսմենտ մասնակցութեամբ պրիմա-բալերինա Ե. Օֆիցէրովայի, բալէտմէյստէր Ուսցինսկիի և բալէտային խմբի։ Կատարվեցին պնչուական, անգլիական և այլ մի քանի պարեր, որոնք անցան աջող, շնորհիւ Օֆիցէրովայի, Սուխարէվայի և Ուսցինսկիի։ X.

ՀԱՅՈՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ԲԱԳՎՈՒՄ

—

«Հ ի դ ր ա»

Բագու, 5 հոկտեմբերի

Հինգշաբթի, ամսիս 4-ին, եղբ. Նիկիտինների թատրոն-ցիրկում, հայ դրամատիկ դերասանների ընկերակցութիւնը ղեկավարութեամբ տ. Սիրանոյշի, Բագուի Հայոց Կուլտուրական Միութեան դրօշակի տակ խաղաց առաջին անգամ Բագւում Մեբէի «Հիդրա» 5 գործ. դրաման։

Այս պատմական պիէսայի սիւժեթը շատ հասարակ և նախիվ է, և հեղինակի միակ նպատակն է ցոյց տալ, թէ որքան փոփոխական է ժողովուրդը, հասարակութիւնը։

Պիէսան գրված է գեղեցիկ ոճով, ունի բեմական էֆեկտներ, տպաւորութիւն կարող է գործել հասարակութեան վրա և իբրև պատմական պիէս՝ զերծ է այդ տիպի պիէսների յատուկ թերութիւններից։ Նրա տիպերը կենդանի են, ուժեղ և հարուստ նիւթ են տալիս դերակատարին։

Այս ներկայացումը անցաւ բոլորովին անաջող։ Աչքի էր ընկնում բէժիսեօրական մասի թուլութիւն. դերասանները իրանց դերերը չէին սերտել։ Մի խօսքով պիէսը տապալվեց, չը նայած որ վերջին ներկայացումից յետոյ խումբն ամբողջ մի շաբաթ ունէր պատրաստվելու։

Սա պիէսի ներկայացման բէժիսեօրութիւնը յանձնված էր պ. Շահխաթունիին։

Հինգշաբթի, ամսիս 12-ին, խումբը դնում է Համսունի «Կեանքի ճանկերում» պիէսան։

Այս խմբի 5-րդ պիէսան է և հինգն էլ թարգմանական։

Մոռացայ ասել, որ հասարակութիւն աւելի քիչ կար, քան նախորդ անգամները։

Վաղարշակ Թումանեան

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Անցեալ անգամ մենք առաջ բերինք Ֆրանսիայի խաղաղասիրական բանակի լիդէրներից մէկի՝ Դ'էստուրնէլ դը Կոնստանի նամակը, որով յանդիմանութիւն է կարդում Չերնօգորիայի Նիկօլա թագաւորին՝ իբրև պատերազմի հրդեհը բռնկեցնողին։ Առհասարակ խաղաղասէրները չեն համակրում պատերազմի գաղափարին, որովհետև պատերազմը, ինչ և լինեն նրա պատճառներն և հետեւանքները, միշտ աղէտալի է մարդկութեան և ժողովրդի զարգացման համար։ Պատերազմի գաղափարին չեն համակրում և սօցիալիստները, որովհետև նրանք եւս պատերազմը համարում են իբրև կազմակերպեալ մարդասպանութիւն։

Կ. Պօլսում հրատարակվում է հայերէն մի թերթ «Նոր-Աշխարհ» անունով, որ, ինչպէս երեւում է, Հնչակեան կուսակցութեան օրգանն է։ Արդ, այդ թերթի մէջ այժմ աշխատակցում է Տիգրան Զաւէնը, որ անյայտ չէ մեր ընթերցող հասարակութեան, քանի որ նա մի քանի տարի առաջ հրատարակում էր Թիֆլիսում «Երկրի Ձայնը» վերնագրով մի շաբաթաթերթ։ Նա աշխատակցում էր և «Մշակին»։

Ահա այդ «Նոր-Աշխարհ» թերթի սեպտ. 19-ի համարում տպված է մի առաջնորդող յօդուած, Տ. Զաւէնի ստորագրութեամբ, որ ամբողջովին առաջ ենք բերում։

Դէպքերը կը գահավիժեն։

Բալկանեան ժողովուրդներու կառավարիչները՝ արձակելով ընդհանուր զօրաշարժի հրամանը՝ կը մտնեն ջախջախիչ պատասխանատուութեան մը բեռին տակ։

Պատերազմը դեռ հրատարակուած չէ։

Բայց զէնքերու շխահիւնը կը լեցնէ արդէն Բալկաններու մթնոլորտը։

Վաղը կրնայ գործուիլ ոճիրը, անդարմանելի ոճիրը։

Ոճիր՝ բուլղար, սերբ, հելլէն, մօնթենեգրեան և օսմանեան ժողովուրդներու խաղաղ զարգացման դէմ մասնաւորապէս։

Ոճիր, առհասարակ, ամբողջ մարդկութեան լաւագոյն ապագայի մը ձգտումներուն դէմ։

Պատերազմ. ատիկա կը նշանակէ խողխողումը բիւրաւոր աշխատաւոր բազուկներու, կործանումը բազմաթիւ օջախներու, նիւթական քայքայումը այնպիսի ժողովուրդներու՝ որոնք նոր կը ծնին տնտեսական կեանքին համար, և բարոյական այլանդակում։

Եւ բարոյական այլանդակում, որովհետև երբ տրուի ազդանշանը ընդհանուր բաղխման, աշխատաւորները «թշնամի» երկիրներուն, որոնք՝ հակառակ զիրենք կառավարողներու ստախօս պնդումին՝ միեւնոյն շահերն ունին ու միեւնոյն իղձերը, իրարու վրայ պիտի նետուին մարդակեր գազաններու պէս, զիրար բզկտելու, զիրար բնաջնջելու համար։

Եւ ինչու, ի՞նչ նպատակով։

Ազատագրելու համար Մակեդոնիան, գործնելու համար զայն ինքնիշխան։

Ա՜հ մահաշշուկ կեղծիքը, արիւնոտ հեգնութիւնը։

Մակեդոնիան պիտի աւերեն, աւրշտկեն, շղթայազերծելով անոր վրայ մահուան ու քանդումի ուժերը. տասնեակ տարիներ պիտի դատապարտեն զայն սրտաճմլիկ թշուառութեան մը, զայն ազատագրելու, ինքնիշխան դարձնելու համար։

Ո՜չ, բալկանեան կառավարութիւններու ներկայացուցիչները կը խաբեն իրենց դժբաղդ ժողովուրդները, հաւատացնելով անոնց թէ՝ պատերազմը, անոզորմ, արիւնահեղ պատերազմը միայն պիտի կրնայ երջանկութիւն բերել Մակեդոնիոյ մէջ ապրող ցեղակիցներուն։

Պատերազմը նախ պիտի ջլատէ իրենց նիւթին ուժերը, զիրենք պիտի նստեցնէ մոխիրի վրայ ու սուգի մէջ, յետոյ գուցէ, ու հաւանականաբար, Մակեդոնիան պիտի դնէ Աւստրիոյ կամ Ռուսաստանի լուծին տակ՝ ուժասպառ, վիրաւոր, քաբուքանդ եղած։

Պատերազմէն յետոյ։

Պատերազմը, որուն եռեւ բալկանեան կառավարութիւնները պահուած կը կարծեն տեսնել անմաօրէն բուլղար, սերբ, յոյն և իրենց սիրած բառով «քրիստոնեայ» ժողովուրդներու բաղդաւորութիւնը Թիւրքիայի մէջ, բարբարոս պատերազմը, կրսենք, կատարեալ աղէտ մը պիտի ըլլայ նոյն ժողովուրդներուն համար, իր ծնած հետեւանքներով։

Թիւրքիան յաղթական թէ պարտուած, իր մէջ ապրող այլակրօն ու այլացեղ ժողովուրդներուն՝ յարաբերութիւնները անխուսափելիօրէն պիտի կրեն հակահարուածը այն դաժան զգացումներուն ու յուզումներուն, որ պիտի արթնցնէ ու կրգաէ պատերազմը։

Ահա ինչու մենք՝ ընկերվարականներս՝ երդուեալ թշնամի առհասարակ բոլոր պատերազմներուն, կազմակերպուած բոլոր մարդկային նախճիրներուն, առանձնապէս պէտք է մաքառինք այն բոլոր մութ ուժերուն դէմ, որ կուզեն բռնկեցնել Բալկաններուն մէջ զարհուրելի հրդեհ մը։

*

Մարսէյլի «Արմէնիա» թերթի մէջ այժմ դադարած «Բանասէր» հանդէսի խմբագիր Կ. Բասմաջեանը տպել է մի բաց նամակ, ուղղված Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքին հետեւեալ բովանդակութեամբ.

Սրբազան հայր,

Հայկական նոր կոտորածներու սպառնալիքին տակ կը գտնուինք։

Թիւրք կառավարութիւնը մինչև այսօր մեր բոլոր օրինաւոր դիմումներուն հանդէպ սուտ խոստումներով խաբած օրօրած է մեզ. իսկ շահամոլ Եւրոպա իր անամօթ անտարբերութեամբ կը շարունակէ քաջալերել պաշտօնական ոճրագործները։ Արդ՝ այս իրողութիւններու առջև ելք մը միայն կը մնայ մեզ, հայ ազգն ազատելու համար թիւրքերու հայաջինջ քաղաքականութեան ձեռքէն.— ազգովին դիմելու ռուս կառավարութեան և ընդունիլ անոր հպատակութիւնը։ Զի մի որ ուշ կամ կանուխ ռուսը պիտի գրաւէ Թիւրքահայաստանը։ Գոնէ մենք մեր այս քայլով միլիօն մը հայերու կեանքը խնայած կըլլանք։

Ոչ պատրիարքարանի փակումը և ոչ զանազան հրաժարումներ թիւրք կառավարութեան վրայ ռեւէ ազդեցութիւն չեն ըներ։ Ատոնք շատ անգամներ փորձուած են ապարդիւն կերպով։

Տպագրելով այդ նամակը, «Արմէնիայի» խմբագիր Մ. Փորթուգալեան իր կողմից նկատում է, որ դա «մի դժուարակնճիռ խնդիր է, որ հապճեպով չէ կարող լուծվել և կարօտ է բազմակողմանի ուսումնասիրութեան»։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հառիճ, 5 հոկտեմբերի

Նորերս ստացանք Հառիճի վանքի երկդասեան դպրոցի հոգաբարձութեան կողմից ուղարկված մի արկղ գրքեր՝ «Հայկանուշ Սէյլանեանի գրադարան» անուան տակ։ Այդ գրքերը՝ թւով 83 հատոր՝ կարելի է ասել կազմում են մեր թէ թիւրքահայ և թէ ռուսահայ յայտնի գրողների ամբողջական գործերը։

Հոգաբարձութեան յարգարժան հայր նախագահի մեզ ուղղած գրութիւնից երեւում է, որ նուիրատուն ցանկութիւն ունի եւ դպրոցի գրադարանում իր անունով ունենալ առանձին պահարան, ուր պիտի զետեղվեն ուղարկված գրքերը։

Ստանալով այդ գեղեցիկ նուէրը, մեր կողմից անկեղծ շնորհակալութիւն ենք յայտնում նուիրատու տ. Սէյլանեանին։

Հառիճի վանքի երկդասեան դպրոցի աւագ ուսուցիչ՝ Ս. Տէր-Ղուկասեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ Անգլիական, ֆրանսիական և իտալական ռազմանաւերը պաշտպանելու են Թիւրքիայի իրաւունքները Կրետէ կղզու նկատմամբ.

◆ Երիտասարդ թիւրքերի կուսակցութիւնը վճռեց պարլամենտում ձայն տալ Իտալիայի հետ կապված հաշտութեան պայմանների դէմ։

◆ «Vos. Zeit.»-ը եռանդով պաշտպանում է մեծ պետութիւնների նոր խմբակցութիւնների գաղափարը, ապացուցանում է, որ Եւրօպայի համար Դարդանէլի բացումը վտանգաւոր է, անգլօ-ռուսական մերձեցումը աւելորդ է, թէ ցանկալի է չէզոքացնել Ռուսաստանին և որ անհրաժեշտ է կարել բալկանեան պետութիւնների թեւերը՝ status quo-ի պահպանութեան համար։

◆ «Нов. Вр.»-ն հաղորդում է, որ Ֆրանսիան և Անգլիան կարծում են, թէ միջազգային կօնֆերէնցիան բալկանեան գործերի առիթով կարող է մի կերպ կայանալ։ Եթէ դիպլօմատիայի աջողվի գումարել, այն դէպքում կօնֆերէնցիան տեղի կունենայ Պետերբուրգում։

◆ «Земщина»-ն առաջնորդող յօդուածում գրում է, որ ռուսները սլաւօններին աւելի շատ զոհաբերութիւններ են արել, քան հարկաւոր էր։ Այժմ բալկանեան դէպքերին Ռուսաստանի միջամտութիւնը կը լինի ընդհանուր պատերազմի ազդանշան։ Ռուսաստանը դեռ գտնվում է վերակազմութեան կիսաճանապարհի վրա, հետեւաբար ռուսաց կառավարութիւնը չը պէտք է լսէ մի քանի տաքգլուխներին և որևէ քայլ անէ սլաւօնների համար։ «Земщина» ի այդ յօդուածը Պետերբուրգում ընդունվեց բացասաբար։

◆ Լօնդօնից հեռագրում են, որ ռուսաց բարձր դեկավար շրջանները թեքվել են Սազօնովի քաղաքականութեան կողմը. Այս օրերս սպասվում է Բարձրագոյն պրուքեան յանուն Սազօնովի։

◆ «Р. Вѣд.»-ին Աստրախանից հեռագրում են այսպիսի մի անհաւատալի լուր. «Տեղիս հայերը ստացան հեռագիր, որ Թիւրքահայաստանում հայերի ուժեղ ապստամբութիւն էր»։

◆ Կ. Պօլսի յոյները շատ են փոշմանում, որ Յունաստանը եւս պատերազմ յայտարարեց Թիւրքիային։

◆ Աթէնքում տեղեկութիւններ են ստացվել, թէ իբր Կ. Պօլսից Եանինա են մեկնել մի քանի թիւրք զինուորական բժիշկներ, որոնք հեռեմերը տիֆի և խոլերայի շիճուկներ ունեն ջուրը վարակելու համար։

◆ Իտալական նաւատորմը արթուն հսկում է Եգէյեան ծովում, որպէսզի յունաց ռազմի նաւերը յարձակում չը գործեն թիւրքական կղզիների վրա։

◆ Բոլղարական և սերբիական զորքերը այս օրերս վերցրին մի քանի կարևոր թիւրքական դիրքեր. Թիւրքերը ներկայումս կենտրոնացել են Ադրիանուպոլսի մօտերը, ուր և կատարելի վճռական ճակատամարտ է տեղի ունենում։

◆ Սերբիական Պետր թագաւորը տկար է։

◆ Մի ճնշող լուր է ստացվել, թէ իբր մի ամբողջ բոլղարական գունդ, ընկնելով թիւրքերի սարքած ծուղակի մէջ, ամբողջովին սրի է քաշվել պատերազմի դաշտում։

◆ Սկովեց կատաղի կռիւ չերնօգորցիների և թիւրքերի միջև ոչ հեռու Սկիւտարից։

◆ Յունաց ռազմանաւերը ճանապարհ են դէպի Դարդանէլ։

◆ Ֆրանսիայից Բէլգրադ է ուղարկվում 224 վագոն ռազմամթերք։

◆ Թիւրքաց նաւատորմը հրաման ստացաւ ամբակոծել յունաց նաւատորմին Եգէյեան ծովում։

◆ Պարիզում բորսայի վնները ընկան այն լուրերից, թէ Կարսում կենտրոնացել են ռուսաց զօրքեր։

◆ «Р. У.»-ի ասելով Պետերբուրգում խօսում են դարձեալ ներքին գործերի մինիստր սենատոր Մակարօվի հրաժարականի մասին։ Նրա տեղ նշանակվելու է Կրիվօշէինը։

◆ Կիեվի տուաւրական ինստիտուտից արձակվեցին 1675 հրէաներ։

◆ Բոլոր արքունի երկաթուղիներում Ռուսաստանում սահմանվում են չորրորդ կարգի վագոններ։

◆ Մինչև օրս Պետական Դումայի պատգամաւորներ են ընտրվել ամբողջ Ռուսաստանում 131 տուտ օպոզիցիայի 61 տուտ աջակողմեանների դէմ։

◆ Լէնայի ոսկեհանքերում սպասվում են նոր յուզմունքներ։

◆ Իլիոդոր աբեղայի փախուստի լուրը չէ հաստատւում։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(M. 309206/309233)

№ 4711 ՃԱՐՊԱՅԻՆ ՇՊԱՐԸ

իդէալական միջոց է կաշին ամենագեղեցիկ գոյնի հասցնելու համար։

Անփոխարինելի է որպէս պարահանդէսի, սալօնի և առհասարակ ամենօրեայ շպար։ Ամուր կպչում է կաշուն և միանգամայն անվնաս է։ Արկղիկը 30 կոպ.։ Գնելուց՝ ուշադրութիւն դարձնել, որպէսզի տուփի ձեզ խոսկան «№ 4711 օպտրը»։ № 4711 օրէնքով հաստատված է։

Ֆերդ. Միւլգենս • Պարֆիւմէրիա № 4711

ՔԵՕԼՆ Ռ./վ. և ՌԻԳԱ։ Մատ. Ն. Մ. Ռուսաց Պալատի։

2—2

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Ո Ւ Մ Ե Ն

«606»-Ի ՆԵՐՄՐՍԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ն. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վեներական (սիֆիլիս) հ.:
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:
Կ. Մ. ՉԻԿՕՊԱՆ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին հիւանդութ.:
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.:
Ն. Տ. ՄՈՒՔԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:
Մ. Գ. ՍԻՆՍԻՆԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ.:
Գ. Յ. ՉՈՒՐԳԻՆՈՎ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Ա. Գ. ԽԱՐԱԳԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԱՄԲՐՈՍՈՎԱ-ՄԵԼԻՔԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.:

Ե Ր Ե Կ Ո Յ Ե Ա Ն

Մ. Գ. ՍԻՆՍԻՆԵԱՆ—6—7 ժ.:
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Մ. Լ. ՈՍԿԻՊԵՐ-ԱՐԵՂԵԱՆ—6—7 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.:
Զ. Ս. ԹԱՐԽՈՒՄԵԱՆ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. քննութիւն արեան, մէզի և այլն։

Վճարը 50 կ.: Զբաղմունքը՝ ձրի։ Համակարգման (կօնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկուհի Բ. Նաւասարդեան

1. 0—94

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւններ։ Էլեկտրաբուժութիւն։
Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկով։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար 2—3 ժ. ցեր.

Սօլոլակ, Բէբուտովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տելեֆօն № 1175.

(օ. մ.) 377. 100—25

ԽՆԴՐՎՈՒՄ Է

խնամել կամ որդեգրել

կատարեալ որբ

ՄԻ ՀԱՅ ԵՐԵԽԱՅԻ

9 տարեկան, ներկայումս առանց որեւէ խնամատարութեան։ Հասցէն՝ Բեթղեհէմի փողոց № 45, հարցնել Հայկ Պետրոսեանին։

762. 2—1

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

ՑՕԳՈՒՏ ՀԱՅ ԱՐԿԱԾԵԱԼՆԵՐԻ

հետեւեալ հրատարակութիւնները.

1) «ԳԵՂՈՒՆԻ» պատկերազարդ հանդէսի 1906 թ. համարը, յօգուտ կովկասեան արկածեալների. . . 4 ռ.

2) «ԳԵՂՈՒՆԻ» պատկերազարդ հանդէսի 1909 թ. համարը, յօգուտ Ադանայի արհաւիրքներին ենթակայ հայերի 4 ռ.

3) «ՀԱՅՐ ԿՏՈՐ ՉԷՐՈՒՆԵԱՆ», յօգուտ Զէյթունի հայ սովեալների . . 2 ռ.

Յիշեալ գրքերը Թիֆլիսում մնացեալ գնորդները կարող են իրանց խնդրած գրքերը ձրի բերել։

Թիֆլիսից դուրս պահանջողների հաշւի է ճանապարհածախսը։

(5) 10—5

Լ ո յ ս տ ե ս ա ւ

1. „Великіе праздники армянскаго народа", գինը 5 կոպ.։

2. „Армяно-Григоріанскій календарь на 1913 годъ", գինը 20 կ.։

Դիմել՝ Ставрополь губ. Свящ. С. Теръ Ованнесьянцъ.

(օ.մ.) 751. 3—3

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՂԷՆՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ

ԻՆԺԵՆԵՐ Ի. Ս. ՊՕՂՈՍՈՎԻ

Թիֆլիս, Ելիզավետին. փ. № 164, անկիւն Բակինսկայա փ.։ Տելեֆօն № 10—93.

ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ ԿԱՆ

ՑԵՄԵՆՏ ԵՐԿԱԹԷ ԳԵՐԱՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹ—անկիւնի, կաթսայի, բէֆլէնօյ, տանիքի՝ սև և ցինկով պատած։ ԱՍՑԱԼՏ սրբրանեան։ ԳՈՒԴՐՕՆ, կրակի դիմացող աղիւս և կաւ։ Շինութեան և փուչ ԱՂԻՒՍ, ԿՂՄԻՆՏՐ մարսէյլեան տեսակի և այլ առարկ.։ Աղիւսի սեփակ. գործարան Թիֆլիսում։ Ամեն տեսակ շինարարական նիւթեղէն. համար տրված պատուէրները կատարվում են շուտափոյթ։

(չ.ու.կ) 617. 50—22

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный